

Ingrid Wikén Bonde

Dankwoord bij de aanvaarding van de Martinus Nijhoffprijs 1979

Ingrid Wikén Bonde (1943) verhuisde als meisje uit Uppsala eerst naar Zürich en later als middelbare scholiere naar Delft. Ze studeerde Duits, Frans en Nederlands aan de Universiteiten van Stockholm, Parijs (Sorbonne), Leuven en Amsterdam (UvA). Ze studeerde af in Duits en promoveerde in 1997 aan de Universiteit van Stockholm op de receptie van de Nederlandse literatuur in Zweden tussen 1830 en 1995. Ze doceerde Nederlands en was directeur van het Instituut voor Duits en Nederlands aan de Universiteit van Stockholm, waar ze later hoofd van de Afdeling Nederlands aan het Instituut voor Nordiska språk (Scandinavische talen) werd. Ze maakte een vijftigtal literaire vertalingen uit het Nederlands, soms samen met studenten, onder meer van Marnix Gijsen (Joachim van Babylon), Jan Wolkers (Horrible tango), Cees Nooteboom (Het volgende verhaal), Multatuli (Max Havelaar), Harry Mulisch (De aanslag), Annie M. G. Schmidt (Minoes), Maarten 't Hart, Breyten Breytenbach (Endpapers, Cadavre exquis), Ward Ruyslinck (Het reservaat), Jef Geeraerts (Ik ben maar een neger), Hella Haasse (Het woud der verwachting, samen met Magnus Berling), Stefan Hertmans (Oorlog en terpentijn en De bekeerlinge), Kader Abdolah (Het huis van de moskee, De boodschapper, Spijkerschrift en De koning) en, meest recent, 't Hooge Nest van Roxane van Iperen. Ook vertaalde ze Sigmund Freud. Voor de vertaling van Vlaams literair werk kreeg ze een prijs van het ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur (haar trots was haar vertaling van Boons Kapellekensbaan). Ook werd ze als literair vertaler bekroond door de Zweedse schrijversbond en is ze lid van de Maatschappij der Nederlandse letterkunde. In 2009 ontving ze de vertaalprijs van het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds (NLPVF), een van de voorlopers van het Nederlands Letterenfonds. In het kader van de cursussen die deel uitmaakten van de studie Nederlands in Stockholm nam zij het initiatief tot een cursus vertalen Nederlands-Zweeds.

Dankwoord bij de aanvaarding van de Martinus Nijhoffprijs 1979

Bij deze gelegenheid om een dankwoord uit te spreken voor een prijs, waarvan het bestaan aantoonde dat in Nederland de vertaalkunst werkelijk au sérieux wordt genomen, richt ik mijn dank in de eerste plaats natuurlijk tot het bestuur van het Prins Bernhard Fonds en tot de jury van de Martinus Nijhoffprijs, die de uiterst moeilijke en veeleisende taak op zijn schouders torst om over de kwaliteit van vertalingen te oordelen.

Maar ik heb meer op mijn hart.

Wanneer je zoals ik in een zogenaamd vreemd land hebt gewoond, dan vertaal je later boeken om aan je landgenoten te tonen, dat je specialisatie niet zo vreemd is als ze soms wel geneigd zijn om te denken, je wilt bewijzen dat er in het Nederlands boeken worden geschreven die de moeite van het vertalen en van het lezen wel degelijk waard zijn, al heeft het Nederlands door het geringer aantal sprekers niet de vanzelfsprekende aandacht als schooltaal gekregen, die het Frans, Duits en Engels uit traditie genieten. Je vertaalt ook uit een soort heimwee naar een tijd, die je niet zou willen missen – in mijn geval waren het vijf tienerjaren in Nederland en een jaar studie in Leuven en Amsterdam.

De manier van denken, die wordt uitgedrukt in die ‘vreemde’ taal is een deel van je persoonlijkheid geworden en je vertaalt als het ware om zelf door je landgenoten begrepen en aanvaard te worden. Je geluk is groot als je merkt, dat je landgenoten ook dat deel van je kunnen aanvoelen en soms zelfs met enthousiasme begroeten.

Als je dan ook nog door je tweede moederland wordt beloond voor iets wat je uit zelfbehoud deed, dan is het net of iemand waar je al lang op verliefd bent ineens zegt: ‘Ik vind jou ook wel aardig, hoor!’ Mijn dank geldt dus behalve de jury en het bestuur van het Prins Bernhard Fonds ook het meisje dat me een van de eerste dagen op school in het nieuwe land m’n fietssleuteltje hielp zoeken toen ik het kwijt was en dat me overal mee naar toe nam – en hij gaat uit naar de leraren, die me in de grote vakantie bijwerkten in de vakken die ik op mijn vroegere school in Zwitserland nog niet had gehad en waar mijn Nederlandse leeftijdgenoten verder in gevorderd waren.

Op die Nederlandse school leerde je *vertalen in goed Nederlands*, zoals de eindexameneis in die tijd luidde. De redeneringen van mijn leraren in de talen over wat er met ‘goed’ werd bedoeld, moeten ergens in mijn achterhoofd zitten nu ik probeer te vertalen ‘in goed Zweeds’. Mijn dank geldt de docent Nederlands, die ik tijdens mijn talenstudie aan de Universiteit van Stockholm aantrof en die me doelbewust tot zijn assistente opleidde met het oog op de personeelsbehoeften van een zelfstandig vak Nederlands binnen het Zweedse Universiteitsbestel en die na zijn terugkeer in Nederland nog steeds bereid bleek om mee te helpen tot het scheppen van een serieuze basis voor de Zweedse universitaire studie Nederlands.

Deze studie Nederlands is door mijn professor Duits in Stockholm – die het volgend jaar met pensioen gaat – dr. Gustav Korlén en zijn collega, de voormalige beheerder van het Instituut, dr. Gert Mellbom, op kritieke momenten gesteund en bevorderd. Ze komen beiden oorspronkelijk voort uit een germanistische traditie in Zweden – de school van Lund – die haar speciale belangstelling liet uitgaan naar het Nederduits omdat die taal tijdens de middeleeuwen een diepgaande invloed heeft uitgeoefend op het Zweeds. Zo hadden ze meer begrip voor het Nederlands dan vele andere germanisten, die minder vertrouwd waren met Frings' *Die Stellung der Niederlande im Aufbau des Germanischen*.

Korlén bleef niet filoloog. Door verschillende wetenschappelijke projecten heeft hij getoond over uitstekende voelhorens te beschikken voor wat de moderne tijd van de taalwetenschap eist. Een van de projecten zou je kunnen betitelen 'het onderwijs in het Duits in verschillende landen'. Binnen dat project schreef ik mijn *licentiavhandling* en werd tijdens mijn speurtochten door de Nederlandse onderwijswereld alweer dank verschuldigd aan mensen, die ik nu als mijn vrienden beschouw. Een ander project betrof de Vertaalwetenschap. Het vond zijn neerslag in een aantal scripties van studenten op kandidaatsniveau, die Duitse vertalingen in het Zweeds op fouten nagingen. Er is ook werk op hoger niveau gepresteerd, met name een proefschrift over de problematiek van het vertalen en enkele *licentiavhandlingar*. Ook werden symposia over vertaalwetenschap georganiseerd.

Het is duidelijk dat een wetenschappelijk bestuderen van de problematiek van het vertalen een hoog peil moet zien te bewaren en dat er daarbij geen sprake van mag zijn dat halfgeleerde, maar pretentieuze schoolmeestertjes met rode potloden in het werk van vertaalkunstenaars mogen gaan zitten prutsen.

Ik ben ervan overtuigd, dat een Zweedse neerlandistiek haar nuttigste bijdrage tot cultureel begrip tussen Zweden en Nederland niet in de eerste plaats zal leveren door proefschriften over laten we zeggen 'de metriek van het hebban olla vogala nestas hagunnan', maar door onder andere te proberen eventuele vertaaltalenten op te vangen, op te leiden en aan te moedigen – en daar zitten dan zowel pedagogische als vertaalkundige als taalwetenschappelijke aspecten aan vast.

Het oordeel van een groep studenten over een boek is meestal een goede richtlijn voor wat je in Zweden met succes zou kunnen vertalen. Als voorbeeld van vertaalprestaties van Stockholmse studenten kunnen tot nu toe genoemd worden *Klaaglied om Agnes* (Gijzen), *Oorlogswinter* (Terlouw) en *Feminisme en socialisme* (Meulenbelt).

Het produceren van leermiddelen en hulpmiddelen is een nuttige bezigheid die past in het kader van de zojuist genoemde taak. Gelukkig hoeven we in Zweden geen woordenboek te maken. Daar zorgt Nederland voor.

Ik dank u voor uw aandacht.